

فرموده اند صافخانه و عاشقانه بوده است که خودشان توجه و اقبال به همراهی فرموده اند بطوریکه نمیشود توصیف کرد.

آقا سید حسین - آنچه که میشود از مطالب آن مجلس بیان شود اظهار کنید که ملت هم مسبوق شده و خوشوقت شوند.

رئیس - اگر چه - تماماً در ذهن نامانده و نمی توان کاملاً شرح داد همینقدر بطور اختصار عرض می نمایم اول که وارد شدیم اهل حضرت همایونی همه اذن جلوس داده و شخص مقدس خودش هم برادر وار روی زمین جلوس فرودند و دست در بغل نموده کلام الله مجید را بیرون آورده بسمه فرمودند که منی ما منی و چیزیکه در مذهب جعفری حکم درین باشد و موجب اعتماد و اطمنان در میان ما هست همان کلام الله مجید است و قسم یاد فرمودند که همه قسم همراهی و مسامحت دارم و حاضر هستم که تا آخر نفس خود با این اساس مسامحت کنم بنده هم در ضمن همراهی کردم و عرض نمودم اول مرحله اصلاح این است که این اطاق اگر اصلاح شود باقی جاهها و امورات همه اصلاح خواهند شد.

حاج سید نصر الله - مذاکرات زیاد شد خلاصه سخن همان بود که عرض شد ولی من جمله از گفتگو هایی که شد چند رئیس عرض کردند اهل حضرت محتاج بحفاظت و نگهداری مخصوص هستند باید طوری باشد که اگر وجود خودشان را در نفوس ملت بیندازند به بینند که تمام ملت حاضرند و آن وجود مبارک را در چشم خود جا دهند و افظ اهل حضرت تمام افراد ملت هستند محتاج بحفاظت هستند.

رئیس - دیگر هر يك از آقایان و کلا طاعتی نموده خصوص آقای آقا سید عبدالله که الحد الانصاف داد سخن دادند و همچنین آقای میرزا سید محمد.

آقا سید حسین - خوبست اگر اصلاح باشد اشخاصیکه دیروز حضور داشته اند کدام اشخاص بوده اند بفرمائید چون بعضی مطالب خارجی در اذهان مردم جا گرفته که غیر از کلا سفرهم بوده اند.

رئیس - خیر این مجلس اتحاد بوده است و ابدأ سفران نبوده اند کسانی که بوده اند از این فرار است.

آقا سید عبدالله مجتهد و آقا میرزا سید محمد و آقای حاج امام جمعه و آقا میرزا محمد و حاجی سید نصرالله آقا سید جعفر و حاج مرین التجار و حاجی محمد اسمعیل آقا و آقای شماع السلطنه جناب ضد الملک.

آقا میرزا محمد - خوبست از طرف مجلس بمسئولایات این موده و بشارت داده شود.

آقا سید محمد جعفر - باید در این مورد ادای حق جناب ضد الملک بشود که بینی و بین الله خوب اقدام کرده اند و این اتحاد را فراهم آورده اند.

آقا میرزا ابو الحسن خان - جناب رئیس فرمودند که ما باید امیدوار باشیم من عرض میکنم مطمئن بودیم و خواهیم بود که آقا جناب ضد الملک سلطان بنای فرزندین خواهد گذاشت و ایران نیز جوانی سر خواهه گرفت و آولاده بزرگوارش گوشزد

خاور و باختر خواهد شد و بعدای بلند میگوئیم شاه زند باد.

(در این موقع صدای شاه زند باد از عموم مجلسیان بلند گردید.)

وکیل الرعایا - اگر چه در این مورد ما این اغتشاش سرحد آذربایجان نباید چندان اهمیتی داشتند همدان داد لیکن در این موقع خیلی مقتضی است که تلگراف اکیدی برای نظم داخله و طرق و شوارع همدان بشود با آن ملاحظات لازمه

حاجی معین التجار - دیروز درجه اهل حضرت اظهار تعلق فرموده و نطقی فرمودند که در حقیقت من شرمسازم عیناً آنرا اظهار کنم ولی بطور خلاصه تعلقات شاهانه را اظهار میدارم که فرمودند من آرزومند بودم که و کلاه اصلاح امورات را از خود من بغواهند و شور کنند در جواب عرض شد که امروز همان روز است همین قدر که اراده میرونی علاقه گرفت تمام ولایات من خواهد شد خصوص خطه مثل آذربایجان مقرر فرمودند که در حقیقت منم امروز را اول تاجگذاری خود دانسته و بوظایف سلطنتی عمل خواهیم نمود و مسئله آذربایجان هم اهمیتی ندارد و انشاء الله تا چند روز دیگر اصلاح خواهد شد.

رئیس - اما در مسئله قتل فریدون باید همه ملت بدانند که ما فارسیان را برادر وطنی خود میدانیم و اقداماتی که از فارس و کرمان و یزد و سایر نقاط و از انجمن اتحادیه طلاب و سایر انجمن ها شده همه معلوم میدارند که ما آنها را برادر وطنی خود دانسته از هیچگونه اقدامات و همراهی با آنها مضایقه نخواهیم نمود و از قائلین او هم دو نفر بدست آمده و شش نفر دیگر هم انشاء الله بزودی بدست خواهد آمد.

وکیل التجار = ما از این مسامحت و عطف توجه ملوکانه کمال تشکر را میکنیم و انشاء الله بیک دستخط تلگرافی که مبشر این اتحاد باشد از طرف اهل حضرت بتمام ولایات شده تا همه ملت از این اتحاد مسبوق و متشکر شوند.

آقا شیخ یوسف - بنده حمد میکنم خدای تعالی را همین قسمی که ملت ایران خود را معرفی بنجات بتمام ملل عالم کرده هم بطور اهل حضرت هیونی خود را بر نحو امتحان معرفی سلطنت ایران و حب وطن فرمودند.

(مجلس ختم شد)
مذاکرات روز پنجشنبه یازدهم ذی حجه الحرام دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز شنبه ۹ و آقا میرزا مرضی قلیخان قرائت کردند.

رئیس - از تقمیل شرفیابی حضور همایونی چون تمام و سکالی معترم بودند مستحضرنمواز سوال و جوابی که در آنجا شد امید داریم که همیشه بهمین عقیده باقی باشند و همینطور مجلس هم که بعقیده خالصانه خود که از سابق بوده و خواهد بود و هیچ وقت مسلک خیر خواهانه خود را تغییر نداده و نمیدهد چیزیکه هست بطوریکه روز سه شنبه عرض شد از باب جراید هم اکمال این اتحاد و اتفاق را نموده بچنانکه چند نفر از آنها خیلی خوب نوشته اند بعد ما هم در جراید خود موجبات اتحاد و مودت را کاملاً رعایت نماینده که از اثر اقلام آنها نتیجه این اتحاد و

مودت معنوی بین دولت و ملت که ما یشینی بر روز ظهور نماید.

حاج محمد اسمعیل آقا - تمام مطالبی که فرمودید صحیح است و بارانان هیچوقت قصدش غیر از این نبود و همیشه در صراط خیر خواهی بود اگر گاهی چیزی ناشی میشد بواسطه سوء اتفاقات بود که مردم هم با آنها هم صدمای شدند حال که بعضی خبرها از اطراف می رسد و همچنین از سرحدات مثل ساوجبلاغ و غیره باید رفع این مغایرات را بنمائیم که حفظ خودمان را نموده باشیم و روز نامه ها و انجمنها هم باید همین ملاحظه را بکنند که حفظ مملکت را بنمائیم.

آقا سید حسین - همان طور که فرمودید تماشایی ها و بعضی مطلع نیستند خوبست آنرا میباشانی را که اهل حضرت فرموده اند و مذاکراتیکه شده آقای حاج امام جمعه بفرمائید تا سیاب تجدید اطمنان و اطلاع همه باشد.

آقای حاج امام جمعه - اول از این سرورزه که شرفیاب حضور اهل حضرت همایونی شده بودیم بر روز پنجاب رئیس بیک اندازه در مجلس رسمی روز سه شنبه توضیح فرموده بودند ولی بنده نبودم و مجلس حضور همایونی هم خیلی طول کشیده قریب یک ساعت مشغول مذاکره بودیم و مطالبی هم که لازم بود آقایان حاج اسلام و جناب رئیس و بنده و سایرین عرض رساندیم و بینی و بین الله از طرف اهل حضرت هم انصی درجه حسن تالی شده که موجب امیدواری ما گردیده و بی نهایت خوشوقت از حضور همایونی براجعت کردیم.

و روز دوم هم که در تلگراف خانه بودیم اجمالش این است که بشام نقاط آذربایجان تلگراف فرمودند حتی با ملوک شخصی خودشان که هر چه سوار شخصی داشتند حاضر شده نزد فرمانفرما برای تنبیه عشاير و اگر اد مترد برود و همچنین بآگو در صورتی که سرحدات در مقابل عثمانی و همیشه آنجا استعداد لازم است معیناً تلگراف نمودند که پانصد سوار برود طرف ساوجبلاغ و آنچه لازمه اقدامات بود آن روز فرمودند و چیزهایی که مساعدا در خاطر نداشتیم خود اهل حضرت آنها را فرموده و اقدام می فرمودند و روز سیم هم که روز عید بود و شرفیاب شدیم فقط بجهت تبریک عید بود و همه آقایان و کلاه تشریف داشتند.

رئیس - کاغذی از فتح السلطان کشیکچی باشی سابق رسیده که قرائت میشود (قرائت شد قریب باین مضمون) چون حفظ وطن و اساس مشروطیت لازم است و در سرحد آذربایجان که اگر اد و عشاير مترد دست تعدی و تجاوز دراز کرده اند این حرکات خیلی ناگوار بر اشخاص وطن خواه است لذا داوطلبانه تحصیل اجازه از مجلس و دولت می نمایم که ما موریت باین بنده بدهند بیست روز با سوار و پیاده طرف قراچه داغ و غیره بطرف ساوجبلاغ رفته آن صححات را از وجود آن اشرار پاک نمایم اگر باین مقصود نایل شدم که اسباب افتخار و مباهاتم خواهد بود و اگر نشد در راه ملت و وطن وجود خود را فدا کرده ام آنهم زهی شرافت منتظر اجازه هستم.

رئیس - در واقع خیلی اظهار غیرت مندی کرده است و حسن ظنی هم از ایشان در این مواقع بروز کرده است همه می دانید خوبست بوزارت داخله نوشته شود که در این باب ما موریتی بجناب فتح السلطان داده شود و مطلب دیگر اینکه مجلس گرفتار خیلی

کلاها است از بابت ماله و غیره ولی چیزی که امروزه خیلی اسباب گرفتاریست مسئله سرحدات است.

عقیده بنده اینست که کمیسیون فوق العاده معین شود که شب و روز مشغول فیصل امور سرحدی باشند که هر زمان تلگرافی از آنجا میرسد فوراً جوابی که لازم است داده شود و مذاکرات لازم باوزرا بشنایند که جواب تلگرافات معطل نماند زیرا که فوریت حال اگر مجلس صلاح میداند این کمیسیون از اشخاص بصیر با اطلاع که بصیرت کامل از آنجا دارند انتخاب و معین شود.

(مه گفتند لازم است بشود)

لسان الحکما - در حقیقت کمیسیون خارجه میتواند این کار را بکند و این مسئله راجع باوست.

رئیس - صحیح است ولی آنطوری که باید تمام اعضاء کمیسیون خارجه از آن سرحدات اطلاع کامل داشته باشند ندارند و معالبا آنجا هم مهم فوری است باید چند نفر اشخاصی که بصیرت کامل بحال آن صفحات دارند انتخاب شوند.

آقا میرزا محمود - بموجب نظامنامه خود جناب رئیس حق دارند که اعضاء این کمیسیون را انتخاب نمایند خوبست هر کسی را صلاح میدانند اسامیان نوشته شده و انتخاب شود.

آقای حاج امام جمعه - بنده انتخاب این کمیسیون را از همه کارها ازم می دانم ولی بیک شرط که این کمیسیون روزی دو مرتبه منعقد شود یکی طرف صبح و یکی طرف عصر که هر چه از آنجا تلگراف و کافذ میرسد فوراً رسیدگی کرده جواب بدهند.

اسدالله میرزا - مسئله خواستم تقاضا کنم اگر صلاح دانستند از جاهای لازمه بخواهند یکی اینکه اعلیحضرت این چند روزه اقداماتیکه فرموده اند هر چه تشکر کنیم کم است ولی مملکت ایران مملکت و سیمی است و در این انقلابات اخیر در همه نقاط اقداماتی شده بود خوبست برای اتمام و اكمال این موهبت مهابونی از طرف اعلیحضرت دو کلمه دستخط بقلم معجز شیم که میدانید چقدر تاثیر دارد بانجن های رسمی ولایات و رؤسای ایلات تلگراف بشود و همچنین با آقایان علمای نجف اشرف که آن همه تلگرافات و اقدامات مجذبه فرموده بودند و منتظر جواب هستند بفرمایند که عموماً مستحضر و اطمینان کامل حاصل کنند.

رئیس - امامه نجف اشرف از طرف آقایان حاج اسلام تلگراف شده ولی این تلگرافی را که شما می گوئید باید از طرف مجلس به تمام ولایات بشود که همه از اتحاد دولت و ملت مسبوق باشند

اسدالله میرزا - بنده میگویم که باید از طرف اعلیحضرت باشد.

حاج معین التجار - باید این تلگراف از هر دو طرف باشد هم از طرف اعلیحضرت و هم از طرف مجلس.

حاج سید نصر الله - بجهت این که بعضی از مقصدین هستند که خود را بیک طرف بستند باز اسباب فتنه فرام می آورند و قتیکه از هر دو طرف تلگراف شود رفع غلظت ماله خواهد شد.

احسن الدوله - این کمیسیونیکه فرمودید اگر مثل سایر کمیسیونها باشد متوقع هیچ کار نباید بود از ماه شوال که این کمیسیون ها منعقد شده هیچ

حاضر نشد و کار کاملی نکرده اند اکیه آفتابن شود که تمام کمیسیون ها منعقد و این اعضاء کمیسیون فوق العاده را هم اهل مجلس درست بصیرت ندارد خود جناب رئیس که بصیرت دارند اعضاء آن کمیسیون را انتخاب و معین نمایند.

رئیس - بنده بیخوام عرض کنم که این ماه ذی قعدة در واقع برای تاریخ ایران از ماههای منحوس بدی بود و اگر کمیسیون ها در این ماه منعقد نشده اند در شان مسوم بوده و برای پیش آمدهای کار بوده.

سیدالحکما - کمیسیون اعتبارنامه هم روزه منعقد و مشغول کار خود بوده و بهیچوجه تعطیل نشده است و راپورت همه روزه اش موجود است.

آقا میرزا احسن - کمیسیون ماله هم معینطور همیشه منعقد بوده است.

آقا میرزا محمود - خوب است کمیسیون رئیس از روز شنبه مستراً منعقد شود که سایر کمیسیونها هم مشغول کار باشند.

رئیس - انشاء الله از روز شنبه منعقد خواهد شد و از برای کمیسیون فوق العاده اسامی بعضی را عرض مینمایم که اگر مجلس صلاح بداند فوری این کمیسیون دائر شود.

(جناب حاج امام جمعه) (آقای مستشار الدوله) (آقای تقی زاده) (حاجی محمد اسمعیل آقا) (حاج محمد آقا) (ممتاز الدوله) (رتوف الدوله) (حاجی معین التجار) (حاجی امین الضرب) هر وقت دستشان میرسد.

متصود این است این چند نفر برای اطلاعاتیکه دارند برای این کمیسیون خوب است حال نظر آقایان هم بهر که میرسد بفرمایند.

آقا میرزا محمود - بعضی از این اعضاء اعضاء کمیسیون رئیس هستند و استدعا این است که اول کمیسیون رئیس همه وقت منعقد باشد تا تعطیل کار کمیسیون فرام نیاید.

حاج معین التجار - اعضاء کمیسیون رئیس در خارج بیش از همه کمیسیون ها کار میکنند.

رئیس - خدا میداند همه روزه از صبح تا پنج ساعت از شب گذشته جز برای صرف شام نهار باقی مدت را مشغول کار هستیم و میدانم سایرین هم معینطور هستند.

وکیل الرعایا - اولاً باید بدانیم که رئیس مجلس وزیر ماله و وزیر عدلیه نیست و یک نفر از عهده همه کارها بر نمیاید و و کیلی که داخل در مجلس شد ملت باو کار دارند نمیتواند داخل در کار دیگر شود و این مطلب قانونی است و الا ما خیلی اشخاص داریم که از وجودشان خیلی استفاده می شود ولی از عهده کار زیاد نمیتوانند بر آید و از مجلس در روز بنده هم جوقه میدیدم ام که اعلیحضرت من بعد بانها بیت تاکید امر بفرمایند که کار کنید و از مجلس جدا کار بخواهند باین ترتیب کسی نمیتواند بیش از عهده خود تمهید کاری را کند باید تمام همش مصروف باین باشد که کار راجعه بخود را مشغول باشد مثلاً شاهزاده اسدالله میرزا همه کار از ایشان بر میاید ولی مادامی که تلگرافخانه باشند نمیشود استفاده کامل از ایشان حاصل کرد پس عرض این است که باید وکیل

مه گلوش هنر مجلس باشد.

آقا سید حسن تقی زاده - سابق گفته شد

هفته یکروز مجلس معتنس بکلاها باشد بدون حضور نظار و از کار کمیسیون ها اطلاع پیدا کنند و بدانند که کمیسیونها در این هفته چه کرده اند و امروزه این همه صحبت شده فقط صحبت رسمی مجلس این بوده است که گفتند برای امورات سرحدی کمیسیون فوق العاده منعقد شود و باقی تمام شکوه و درد دل است پس خوب است هفته یکروز مجلس بدون تماشاچی معتنس بکلاها باشد هم از کار کمیسیونها اطلاع بدهیم و مسبوق شویم و هم از این قبیل صحبتها که خالی از فایده نیست بنمایم تاکید در مجلس رسمی اینگونه صحبتها نشود و در چند روز قبل یک لایحه قانونی نوشته شده و باعضای پانزده نفر از وکلا رسیده بود و در مجلس هم مطرح شد که تمام اجزاء دوائر دولتی باید قسم بیاد نمایند و هنوز عقب آن صحبت قطع نشده و بموجب ترتیب آن لایحه مقدم است و خوب است که این مسئله قطع شود و شروع بقسم نمایند.

رئیس - معتقد بنده این است که باشد برای روز عید غدیر چون بسیار روز مبارکی است.

حاج میرزا آقا - تا آن روز خیلی طول می کشد و آنروز را و کلاهی که قسم یاد نکرده قسم بیاد نمایند.

رئیس - عقیده بنده این است که وکلا باید جلو بیفتند و اول آقایان و کلاهی که قسم یاد نکرده اند یاد نمایند بعد اجزاء ادارات.

آقا سید حسن تقی زاده - عقیده بنده اینست که از روز شنبه شروع شده و کلا قسم یاد نمایند و بعد بترتیب سایر ادارات و روز عید بمناسبت مخصوص دوائر نظامی باشد برای این که بجهت سلام حاضر و جمع هستند و بالباس مخصوص حاضر شوند قسم یاد نمایند که خیلی اهمیت دارد.

سیدالحکما - یک لایحه از کمیسیون اعتبار نامه برای انتخاب و کلاهی ایلات بمجلس آمده فیه اول قرائت شد خوب است دفعه دوم قرائت شود.

رئیس - بلی آتم خوانده میشود و یک تلگراف از استرآباد بوزیر داخل رسیده است که قرائت می شود (در این موقع رقمه وزیر داخله که بمجلس نوشته بودند با تلگراف استرآباد قریب باین مضمون قرائت شد که ۱۶ نفر از اسرا در روز استرداد شده و درجه دوم سرتیپی که برای ایلخانی خواستم و رسید و اسرای خراسانی در این طرفها دیگر نیست و از برای استرداد اموال متهمه و حفظ این سرحد استعداد لازم است و منتظر استعداد و درجه دوم سرتیپی برای میرزاهادی خا ایلخانی و درجه اول سرهنگی برای میر قلام خان هستم.)

حاج معین التجار - کو باین تلگراف سیم است که از سهدار رسیده و استعداد برای خود خواسته و خدمات خود را شرح داده تفهیمیدیم چه جواب داده شده.

رئیس - بوزارت جنگ نوشته شد ولی هنوز جواب نیامده.

آقای حاج امام جمعه - این تلگراف سیم و چهارم است که از سهدار رسیده و در هر یک نوشته شده کمیست نفری نفر اسیر استرداد شده ولی بنده در این مدت هشت نامه که در اینجا هستم خیلی قناریت قلب روی داده است خوب است به ما هر چه چنانچه سهدار از اسرا استرداد میدارند

پرسیده و پسین معلی آنجا بجا میآید مسترد شود و تکرار از انجمن معلی بیاید .

حاجی محمد تقی - تکرار از انجمن معلی هم آمده بود که بطور تحقیق تا کنون سی و هفت نفر از اسرار مسترد شده است (عموم اظهار خوشوقتی و امتنان نمودند) .

و ثوق الدوله - این اسامی که برای کمیسیون فوق‌العاده نوشته و قرائت شد مرضی مجلس هست یا خیر؟ (در این وقت اسم نه نفر را مجدداً قرائت کردند)

وکیل التجار - اهمیت این کمیسیون عنوان شده که چقدر است بنده عرض می‌کنم بیش از این اهمیت دارد ولی باید اعضای این کمیسیون تمام هم وقت خود را صرف این کار کنند و تمامشول امور را راجعه باین کمیسیون هستند مشغول کار دیگر نشوند .

حاج سید نصر الله - مجلس هم باید کمال حسن نظر را درباره این کمیسیون داشته باشد که در تزلزل نباشند .

آقا سید حسین - ضرر ندارد که بعضی هم داخل باشند از قبیل (اسدالله میرزا) (حاج سید نصرالله)

و ثوق الدوله - بسته با انتخاب رئیس است .
رئیس - چه ضرر دارد هر کس را که میدانید انتخاب کنید .

حاج سید نصر الله - مجلس بعد از همین کنید که درجه خصوص باید ملاحظه شود .

رئیس - قانون انطباعات که باید با حضور جناب آقا سید عبدالله مجتهد و آقا میرزا سید محمد مجتهد تصحیح کنند هنوز گویا اصلاح نشده باید کارهای دیگر که ناقص مانده معین شود

آقا سید حسین - چند مطلب است که ناقص مانده یکی انتخاب و کلا است یکی قسم خوردن و کلاهی که قسم یاد نکرده اند یکی هم مسئله انتخاب و کلاهی ایلات است باید این سه مسئله را رئیس اطلاع بدهند که تمام شود یکی دیگر هم اجراء نظام نامه داخلی است که اطلاع داده شود که بعد بیا باید جدا اجری کرد .

رئیس - اما آن سه مسئله که فرمودید انشاء الله از روز شنبه شروع شده و تمام می شود مسئله نظام نامه هم چیزی است که باید عموم آقایان و کلام را قبضت داشته باشند و روز یکشنبه را بجهت این مسئله بدون حضور تماشاچی قرار داده اند .
مذاکره مینمایم (در این موقع جناب آقامیرزا سید محمد مجتهد با رحیم خان سردار نصرت بمجلس وارد شدند)

آقا میرزا سید محمد مجتهد - سردار صرة حاضر شده اند که قسم یاد نمایند که با جان و مال همراهی نمایند با مجلس و اساس مشروطیت

رئیس - انشاء الله امیدوارم که همه قسم حاضر باشند و آن چیزهایی که تا کنون مات از ایشان بی شنیدند بعدها بکس باشد و از این دوسه روزه آنچه از ایشان شنیده شده و می شود معلوم است آنچه بگویند درست است (در این وقت سردار نصرت عریضی

بزیبا ترکی بیان کردند)

آقای حاج امام جمعه - سردار نصرت عرض میکنند که پنجشنبه و پنج سال از هر مرز و تمام این مدت را مشغول خدمت بدولت و ملت بوده ام و در خری و سلامت مجاهدات زیاد کرده ام و بنده تا در روز او را نمی شناختم و ملاقات نکرده بودم ولی اینقدر میدانم که مکرر از طرف دولت برای تشبیه اشرار بخوی و ماگو و جاهای دیگر مامور میشدند از پیش میبردند و نیز میگویند که من هر چه دارم در راه ملت میدهم ولی چرا باید بتمدی دیگران مال مرا بخورند مقصودش این است که عرض شد .

رئیس - همین طورا است ولی مسلم است بعد ها تحقیقات شده و نخواهند گذاشت که بایشان ظلم شده باشد .

مستشار الدوله - سردار نصرت خیلی مرد ثابت قدمی است همین قدر قوی که در مجلس دادند ثابت قدم خواهد بود .

آقای حاج امام جمعه - اگر مجلس اجازه دهد بنده بایشان این يك حرف را حالی کنم که چطور تا بحال اسم ایشان هر جا برده میشد تمام مردم متزجر بودند حالا طوری رفتار کنند که بعدها هر کجا اسم ایشان برده شود همه مردم خوشحال باشند (بعد بزبان ترکی در این خصوص شرحی بایشان گفتگو کردند و جواب داد که من حاضر هستم خودم با استعدادیکه دارم بدون اینکه یکپول از دولت و ملت بخواهم بروم در سرحد ساوجبلاغ و نشاپر منتهیه را مطیع کرده و تمام آنچه در دستم منظم نمایم در این مورد سردار نصرت قسم یاد کرد)

آقا سید عبدالله مجتهد - مادر خدمت شاه بعضی تعهدات کرده ایم تنها تعهدات از آن طرف نبوده بلکه از این طرف هم شده و آن اینست که مدیران جراید و نطائین و واعظین که برای هدایت مردم چیز نوشته و میگویند آنها را خواسته و قرار می‌گذاریم اگر چمن از تمام آنها مطمئن و راضی هستیم ولی بر حسب تعهدیکه حضور شاه کرده ایم باید رفتار بنماییم با آن عطوفت و مهربانی که اعلیحضرت اقبال فرمودند و خودشان قرآن را از قبل بیرون آورده قسم یاد نمودند و مخصوصاً فرمودند که تمام قوای خود را برای نگاهداری حقوق ملت حاضریم صرف نمایم و حالا گذشته‌ها گذشته است بدیهی است که انسان جائز الخطا است و بعضی ها القاء شبهه می‌نمایند پس باید طوری شود که اسباب فساد دست مقسدين نیفتد و آن اینست که مدیران جراید و نطائین چیزی ننویسند و نگویند که موجب کدورت خاطر شود حال مجلس رسمی چه روزیست که بتمام آنها اطلاع داده شود که اینجا حاضر باشند تا نصایح خودمان را بگویند .

آقا میرزا محمود - فرمایش حضرت حجة الاسلام صحیح است ولی خوبست حضور بهر رسانیده قانون انطباعات را تصحیح فرمایند تا تکلیف ایشان هم مشخص شود که نتوانند از حدود خود تجاوز نمایند .

آقا سید عبدالله مجتهد - صحیح است

ولی این چندروزه تا قانون تصحیح شود سفارش کنیم که تعدی و تخلفی نشود (در این موقع نیز جناب آقای آقا سید عبدالله مجتهد شرحی از تعهدات و مذاکرات خودشان با جناب آقای آقا سید محمد مجتهد شرحی از ابیات رحیم خان سردار نصرت و سالار مخم که مدتی بود با مجلس مجبوس بودند بیان فرمودند که در حقیقت این دولت در این انقلاب اجرایی نهایت اظهار تعصب و محبت کردند زیرا از طرف دولت حکم استخلاص آنها از حبس صادر گردید و اینها راضی نشده در جواب گفتند که ما مجبوس مجلس و ملت هستیم و استخلاص ما هم با آنها است این اظهار ملت ایندو نفر در آن موقع خیلی مایه خوشوقتی و استرضای خاطر عموم شده است و بسبب صدور این يك حرکت فیوزانه از این دونفر خیلی مناسب است مثل ابوالممنون که در بد و اسلام یکی از سرداران نامی اسلام بود و در جنگ نهانند بواسطه ارتکاب معصیتی مجبوس شد در يك روز جنگی که نزدیک بود به سیاه اسلام شکست رخ دهد ابوالممنون توانست خودداری نماید شرافت خود را نزد کسیکه مستحفظ او بود کرو گذاشته و يك شمشیر و اسب گرفته بپشته سیاه حمله نموده و شکست داده و مجبوس هودت نمود سمدوقاس که سردار لشکر بودی از تحقیق این قضیه را دانسته از تقصیر او در گذشت و حدیکه مقرر بود جاری ساخت حال در حق سالار مخم هم این رعایت شده و مجلس او را خواسته همه نوع تأمینات و ضامن گرفته مرخص نمایند که برود تمام اسرار را بر حسب قولی که می‌دهد مسترد دارد)

حاجی سید باقر - فرمایشات حضرت حجة الاسلام مطاع است و این طوریکه فرمودید صحیح است .
(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز شنبه

سیزدهم ذی حجة الحرام دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۱۱ آقامیرزا ظاهر قرائت کردند .
رئیس - جناب حشدة الدوله از طرف بندگان اعلیحضرت آمده جناب مستشار الدوله مطالب ایشان را اظهار میدانند .

مستشار الدوله - سردار مقتدر دست خط تلگرافی شرف صدور یافته است که خیلی زود از میان دو آب ساوجبلاغ حرکت کند و همچنین به املاک شخصی شاهنشاهی که در قراچه داغ است امر تلگرافی صادر شده هر چه سواره است برود بطرف سرحدات ساوجبلاغ بجهت شاه خان هم دستخط مبارک شرف صدور یافته است که با دوست نفر سوار بطرف ساوجبلاغ حرکت نماید و سابق هم کسند و پنجاه نفر فرقه و از سواره کشیکخانه هم دوست نفر حاضر هستند شهزاد و سی تومان مخارج ایام خدمت و کرایه مال و غیره سوای مواجب سه ماهه مخارج معین شده است که مجلس مقدس تصویب فرمایند داده شود و دو روزه حرکت نمایند .

علاوه بر اینها سابقاً یکصد و سی نفر فراق با چهار هزاره توپ و یکصد و پنجاه نفر سواره حاشاه خانی با مقصد قیبه تنگ و یکصد هزار تنگ سزاده شده است و جواب سایر دستخطها هنوز نرسیده از